

Nr 228.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående efterskänkande av Älvsåkers kommuns betalningsskyldighet för lån ur vattenkrafts- och kraftledningslånefonderna; given Stockholms slott den 5 mars 1937.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Albert Forslund.

Utdrag av protokollet över kommunikationsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 5 mars 1937.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, ENGBERG, SKÖLD, NILSSON, QUENSEL, FORSLUND.

Efter gemensam beredning med cheferna för finans- och jordbruksdepartementen anför chefen för kommunikationsdepartementet, statsrådet Forslund:

Till prövning föreligger framställning av Älvsåkers kommun i Hallands län om befrielse från skyldighet att till staten återbetala lån ur vattenkrafts- och kraftledningslånefonderna, vilka lån utlämnats till Älvsåkers kraftaktiebolag och för vilka kommunen, sedan bolaget avträtt sin egendom till en numera avslutad konkurs, på grund av borgen blivit betalningsskyldig.

Bihang till riksdagens protokoll 1937. 1 saml. Nr 228.

Av handlingarna i ärendet framgår i huvudsak följande.

Älvsåkers kraftaktiebolag erhöll genom beslut den 28 mars 1922 av kommerskollegium och lantbruksstyrelsen lån ur kraftledningslånefonden å 50,000 kronor. Den 9 februari 1923 beviljade Kungl. Maj:t bolaget ett lån ur vattenkraftslånefonden till belopp av 55,000 kronor. I fråga om sistnämnda lån medgav Kungl. Maj:t den 8 augusti 1924 anstånd med betalning av den ränta, som under tre år från lyftningsdagen belöpte å lånet, på det sätt att räntan vid de tre årens slut skulle läggas till det lyftade lånebeloppet och återbetalas i den ordning, som för lånet i övrigt föreskrivits. Det sålunda kapitaliserade räntebeloppet uppgick till 8,250 kronor, varigenom statens kapitalfordran å detta lån ökades till 63,250 kronor.

Kraftbolaget hade under år 1919 byggt en elektrisk kraftstation å 100 hästkrafter med tillhörande distributionsanläggning för elektrifiering av Älvsåkers socken samt delar av Tölö och Lindome socknar, allt i Hallands län. Anläggningskostnaden uppgick för kraftstationen till 107,000 kronor och för distributionsanläggningen till 166,000 kronor.

För ifrågavarande två lån tecknade Älvsåkers kommun borgen såsom för egen skuld. Någon säkerhet för denna borgensförbindelse erhöll kommunen icke av bolaget, vars fasta egendom under senare hälften av 1920-talet in-tecknades till säkerhet för andra lån.

Närmast på grund av stora räntekostnader för lånen men även med anledning av att vattentillgången icke visade sig tillräcklig, varför nödvändig reservkraft årligen krävde betydande belopp, blev bolagets ställning svag, ehuru beträffande statslånen vid olika tillfällen medgavos omläggningar av amorteringsplanerna och räntebetalningen. Inkomsterna voro emellertid icke tillräckliga för att bestrida nödvändiga utgifter och samtidigt göra erforderliga avskrivningar å anläggningarnas bokförda värden, och bolaget nödgades till och med öka sina skulder för att täcka kostnaderna för reparationer av anläggningarna. Slutligen måste bolaget år 1932 träda i likvidation och avträdde den 5 maj 1933 sin egendom till konkurs. Till och med den 8 mars 1933 hade å lånet ur vattenkraftslånefonden amorterats 6,475 kronor 42 öre och inbetalats räntor till belopp av 18,280 kronor 56 öre. Vid samma tid hade å lånet ur kraftledningslånefonden amorterats 9,810 kronor 76 öre och erlagts räntebelopp om tillhoppa 23,123 kronor 8 öre.

Då bolagets konkurs år 1935 avslutades, erhöles utdelning å statens lånefordringar med avrundat 17,500 kronor, varav 2,891 kronor 71 öre krediterats såsom kapitalavbetalning å lånet ur vattenkraftslånefonden och återstoden såsom räntebetalning å de båda lånen. Per den 31 december 1936 uppgick statens fordran hos kommunen till följande belopp:

	Kraftlednings- lånefonden kronor	Vattenkrafts- lånefonden kronor	Summa kronor
Kapital	40,189: 24	53,882: 87	94,072: 11
Ränta	2,053: 95	2,668: 84	4,722: 79
Summa	42,243: 19	56,551: 71	98,794: 90

Beträffande socknens folkmängds- och beskattningsförhållanden torde följande, ur årsbok för Sveriges kommuner hämtade uppgifter vara av intresse:

	1932	1933	1934	1935	1936
Folkmängd den 1 januari	928	925	930	936	916
Till kommunal inkomstskatt taxerad inkomst, kronor	299,590	269,830	244,240	255,850	—
Antal skattekröner	2,195	1,756	1,677	1,812	—
Utdebitering av allmän kommunalskatt per skattekröna, kronor	12: —	15: 25	17: 30	17: —	—
Tillgångar den 31 december, kronor ..	5,527	2,712	3,881	—	—
Skulder samma dag, exklusive statens lånefordran, kronor	7,310	16,105	21,496	—	—

Genom utslag den 31 augusti 1934 har länsstyrelsen i Hallands län förpliktat kommunen att på grund av ifrågavarande borgensförbindelser, till statskontoret utgiva statens fordran, för det dåvarande uppgående till sammanlagt 96,963 kronor 82 öre, jämte ränta.

Sedan statskontoret hos kommunen begärt inleverering av vad sålunda utdömts, har *kommunalstämman* den 17 december 1934 enhälligt beslutat att hos Kungl. Maj:t anhålla om avskrivning av samtliga de belopp, vilka kommunen på grund av utslaget hade att gälda, med avdrag av blivande utdelning i kraftaktiebolagets konkurs. Såsom nyss nämnts belöpte sig denna utdelning till avrundat 17,500 kronor. Till fullgörande av kommunalstämmans beslut har dess vice ordförande i skrivelse den 5 februari 1935 gjort framställning i ämnet. Såsom skäl för behovet av avskrivning av ifrågavarande belopp har anförts att kommunen vore i högsta grad skattetyngd.

I enahanda syfte har *Älvsåkers lokalavdelning av riksförbundet landsbygdens folk* i skrivelse den 2 november 1935 gjort framställning. I denna skrivelse framhålles, bland annat, att de angränsande kommunerna hade en kommunal utdebitering av endast sju kronor per skattekröna, att inom Älvsåkers kommun endast funnes en industri med säte i Göteborg, varför de på denna industri belöpande skatterna erlades i Göteborg, att industrien i fråga sysselsatte ett 20-tal arbetare, av vilka endast fem vore bosatta inom kommunen, att jordbruksfastigheterna inom kommunen vore småbruk med en medelstorlek av 7—10 hektar och med relativt höga taxeringsvärden samt att, därest den begärda avskrivningen icke beviljades, den kommunala uttaxeringen under flera år framåt måste hållas mycket hög. I skrivelsen anføres vidare, att inkomsttagarna i kommunen utgjordes av, förutom jordbrukarna, så gott som undantagslöst arbetare, vilka hade sysselsättning inom närliggande samhällen utom kommunen, och att dessa inför utsikten av fleråriga höga kommunalskatter självfallet komme att avflytta från kommunen, varigenom antalet skattekröner skulle komma att nedgå betydligt och huvudsakligen hänföra sig till jordbruket.

Statskontoret har avgivit utlåtande över förevarande framställningar den 29 februari 1936 och därvid, med överlämnande bland annat av yttrande av länsstyrelsen i Hallands län, anført:

Med hänsyn till det brydsamma ekonomiska läge, i vilket Älvsåkers kommun kommit, vill statskontoret icke motsätta sig, att densamma beviljas viss eftergift vid betalningen av sin skuld till statsverket. Då kommunens skuld den 31 december 1935 uppgick till 94,489 kronor 95 öre, anser sig statskontoret för sin del böra förorda, att kommunen medgives rätt att återbetala sin ifrågavarande skuld under 30 år med början den 31 december 1936 med lika annuitet, därav såsom ränta räknas 3 procent å det oguldna kapitalbeloppet, under villkor att kommunen för lånen överlämnar nya skuldförbindelser, som kunna av statskontoret godkännas.

Länsstyrelsen i Hallands län har i sitt nyssnämnda yttrande, dagtecknat den 6 december 1935, anfört:

För betalning av statens ifrågavarande fordringar torde kommunen bliva nödsakad att upptaga lån. Annuiteten å ett amorteringslån av 95,000 kronor blir vid en räntesats av 4 % och en återbetalningstid av exempelvis 20 år 6,990 kronor, vilket belopp vid antagande av samma antal skattekronor som år 1934 motsvarar en utdebitering av 4 kronor 15 öre för skattekrona. Om man vidare för övriga kommunala behov utgår från samma utdebitering av kommunalutskylder som år 1934 eller 17 kronor 30 öre för skattekrona, synes man alltså böra räkna med en utdebitering av kommunalutskylder i Älvsåkers kommun av 21 kronor 45 öre för skattekrona. Om man vidare utgår från samma understöd av skatteutjämningsmedel, som kommit kommunen till del år 1934, eller omkring 8,800 kronor, vilket belopp motsvarar en skattelindring av 4 kronor 77 öre för skattekrona, så synes det effektiva kommunala skattetrycket bliva 16 kronor 68 öre. Därvid är att märka, att den utdebitering, som skulle föranledas av förenämnda annuitet, enligt 3 § punkt c förordningen den 16 december 1927 (nr 462) angående understöd av skatteutjämningsmedel åt synnerligen skattetyngda kommuner, icke må tagas i beräkning vid beviljande av sådant understöd åt kommunen.

Vidare torde här få nämnas, att utdebiteringen för år 1934 av landstingsmedel utgjorde 2 kronor 50 öre för skattekrona och av vägskatt 35 öre för vägfyrk, motsvarande 2 kronor 33 öre för skattekrona.

Med hänsyn till ändamålet för kraftbolagets verksamhet måste kommunens beslut att teckna borgen för bolagets ifrågavarande lån anses hava åsyftat kommunens allmänna nytta. Någon utsikt för kommunen att av ledamöterna i bolagets styrelse utfå skadestånd på den grund, att kommunens borgensansvar till äventyrs kunnat bliva mindre omfattande, om styrelsen begärt bolaget i konkurs tidigare än som skett, torde icke hava förefunnits. Kommunen har icke heller haft någon möjlighet att framtvinga konkursansökan eller att eljest ingripa i bolagets skötsel.

Redan den förenämnda utdebiteringen av 17 kronor 30 öre är betydligt över vad som är vanligt här i länet. Med det ytterligare tillägg som skulle erfordras för att möjliggöra fulla gäldandet av kronans ifrågavarande fordringar, skulle skattetrycket i kommunen nå en höjd, som måste betecknas såsom mycket betänklig.

Med hänsyn till det anförda och till de ömmande omständigheterna i förevarande fall, slutar länsstyrelsen, synas starka skäl tala för att Älvsåkers kommun i möjligaste mån befrias från sin betalningsskyldighet till kronan på grund av sin borgen för ifrågavarande lån.

I skrivelse till chefen för kommunikationsdepartementet den 4 maj 1936 har *kommunen* ytterligare utvecklat, vilka återverkningar på kommunens

ekonomi som ett vidhållande av statens ifrågavarande fordringar skulle medföra. I skrivelsen uppgives, att höjningen av antalet skattekronor år 1935 vore beroende på en tillfällig inflyttning av ett par pensionärer. Vidare framhålles att kommunen i händelse av ökade kommunalskatter räknar med en utflyttning av sådan storlek, att antalet skattekronor skulle minskas med omkring 500 till cirka 1,300. Vid oförändrat skatteunderlag skulle, därest statskontorets förslag bifölles, utdebiteringen ökas med 2: 70—3: — kronor per skattekrona, men minskades skatteunderlaget till 1,300 skattekronor, komme ökningen av kommunalskatten att bli betydligt högre, nämligen till över 27 kronor. Inberäknat skatter till landsting, vägdistrikt och tingslag skulle skatten komma att i sistnämnda fall stiga till över 32 kronor per skattekrona. Skrivelsen utmynnår i hemställan, att statens fordringar måtte i sin helhet avskrivās eller, om detta icke kunde bifallas, att kapitalfordringarna i största möjliga mån nedsättas och att å det sålunda nedsatta beloppet icke någon ränta beräknas. I det senare fallet anser kommunen, att amortering icke bör ifrågasättas, förrän utdebiteringen inom kommunen nedgått förslagsvis till 15 kronor per skattekrona eller därunder.

Sedan därefter ytterligare skivelser inkommit, har *kommerskollegium* den 1 mars 1937 avgivit utlåtande i ärendet och däri anfört:

Det är tydligt, att kommunens ekonomiska ställning, som redan nu är ganska bekymmersam, kommer att ytterligare förvärras, i den mån betalningsskyldigheten för ifrågavarande lån skall fullgöras. En viss lättnad för kommunen skulle onekligen ett genomförande av statskontorets förslag beträffande återbetalningens fullgörande medföra. Men även med den sålunda föreslagna anordningen skulle återbetalningen komma att ganska hårt tynga kommunens ansträngda ekonomi.

Även om kollegium sålunda behjärtar det svåra läge, vari kommunen råkat genom att åtaga sig borgensansvaret för ifrågavarande lån — utan att därvid, såsom på sin tid föreslogs, förskaffa sig betryggande säkerhet — finner kollegium starka betänkligheter med hänsyn till konsekvenserna möta mot ett bifall till framställningen om en omedelbar avskrivning av statsverkets fordran. En eftergift i förevarande fall måste uppenbarligen innebära, att staten är beredd att efterskänka sin fordran jämväl i alla andra liknande fall, där en skattetyngd kommun står såsom gäldenär. Utan närmare utredning är det givetvis icke möjligt att överblicka, vad detta skulle betyda. En rent preliminär genomgång av elektrifieringsfondernas engagemang, som självfallet icke kan göra anspråk på fullständighet, har emellertid visat, att man åtminstone i ett fall torde få räkna med att liknande omständigheter kunna komma att föreligga. Men frågan är, om icke en dylik eftergift beträffande kommun, som iklätt sig borgensansvar, i viss mån skulle binda statens handlingsfrihet vid bedömandet av ansökningar om eftergift från betalningsskyldighet för enskilda personer, som för något allmänt ändamål iklätt sig borgensansvar. I så fall, och med hänsyn till att dylika framställningar med all sannolikhet vore att förvänta, torde konsekvenserna bli betydligt mer vittomfattande.

På grund av vad sålunda anförts har kommerskollegium för sin del avstyrkt bifall till kommunens anhållan om avskrivning av dess skuld till vattenkrafts- och kraftledningslänefonderna. Däremot har kollegium icke något att erinra mot bifall till statskontorets i ärendet väckta förslag.

Departements-
chefen.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, har Älvsåkers kommun, belägen i Hallands län nordost om Kungsbacka, ådragit sig sin ifrågavarande skuld till staten genom borgensförbindelser å lån ur vattenkrafts- och kraftledningsslånefonderna. Å dessa lån, vilka på sin tid beviljades det numera efter konkurs upplösta Älvsåkers kraftaktiebolag, återstodo den 31 december 1936 att gälda kapitalbelopp å 53,882 kronor 87 öre respektive 40,189 kronor 24 öre. Statsverket har alltså av de ursprungliga lånebeloppen — 55,000 respektive 50,000 kronor — icke återfått mer än 1,117 kronor 13 öre respektive 9,810 kronor 76 öre. Utöver nyss angivna kapitalskuld häftar kommunen i skuld till statsverket för upplupna räntor, per den 31 december 1936 uppgående till sammanlagt 4,722 kronor 79 öre. Kommunens sammanlagda skuld till statsverket utgjorde sålunda nämnda dag 98,794 kronor 90 öre.

Kommunen har nu hemställt om avskrivning av statens ifrågavarande fordringar och därvid åberopat främst de betungande kommunalskatterna — år 1935 ej mindre än 17 kronor per skattekrona — och den befarade utflyttningen av skattedragare, därest staten skulle kräva lånens återgåldande och därigenom förorsaka en höjning av kommunalskatten. Statskontoret har för sin del med hänsyn till kommunens brydsamma ekonomiska läge förordat en sådan eftergift i betalningsskyldigheten för lånen, att desamma finge förräntas och amorteras under 30 år, vilket skulle medföra en årlig utgift för kommunen av något över 4,800 kronor. Kommerskollegium har, med framhållande av att kollegium visserligen ansåge kommunens svåra ekonomiska läge behjärtansvärt men funne starka betänkligheter med hänsyn till konsekvenserna möta mot bifall till framställningen, avstyrkt densamma men förklarat sig icke hava något att erinra mot statskontorets förslag. Länsstyrelsen i Hallands län har ansett starka skäl tala för att kommunen i möjligaste mån befrias från sin ifrågavarande betalningsskyldighet.

Vid övervägande av förevarande framställning har jag i likhet med kommerskollegium icke kunnat undgå att hysa betänkligheter mot bifall till densamma. För min del skulle jag icke heller vilja tillstyrka bifall till framställningen med hänsyn allenast till den jämförelsevis höga skattesatsen, ehuru densamma icke oväsentligt ökas, därest statens fordringar utkrävas. Åtskilliga andra kommuner i landet hava lika hög eller högre kommunalskatt, och det låter sig uppenbarligen icke göra att bestämma en skattesats, vilken skulle kunna anses utgöra en gräns, över vilken skatten icke finge stiga genom utkrävande av statens eventuella fordringar hos kommunerna.

I förevarande fall har jag emellertid funnit omständigheterna i övrigt vara av sådan natur, att de tillsammans med skattetrycket inom kommunen syns mig kunna utgöra motiv för ett bifall till framställningen. Det är nämligen här fråga om en jämförelsevis liten kommun, vars befolkning uppgår till något över 900 personer och vars skattedragare praktiskt taget alla äro småbrukare eller arbetare. Någon industri av betydelse från skattesynpunkt finnes icke inom kommunen och, då de angränsande kom-

munerna hava en väsentligt lägre skatt — 7 kronor — än den ifrågasvarande, föreligger en viss fara för att den del av befolkningen, som icke är bunden vid jordbruket, kommer att utflytta, därest kommunal-skatten ytterligare höjes. Skulle en väsentlig höjning av kommunalskatten ske — vilket synes ofrånkomligt, därest staten vidhåller sitt krav på betalning av ifrågasvarande fordringar — torde en stark minskning av antalet skattekrönor i kommunen snabbt nog kunna bliva verklighet. Inom kommunen räknar man för sådant fall med en kommunalskatt av omkring 27 kronor, vartill komma landstings- och vägs-katter. Ehuru icke heller denna skattesats kan betraktas såsom något enastående, synes det likväl olämpligt om staten genom utkrävande av sin fordran skulle medverka till en sådan skattehöjning och framför allt till den förutsedda utflyttningen från kommunen.

Med hänsyn till de särskilda omständigheter, som sålunda i detta fall föreligga, finner jag mig böra tillstyrka bifall till kommunens föreliggande framställning. Ersättning för de lånemedelsförluster, som härigenom skulle uppkomma å berörda fonder, torde i sinom tid i vanlig ordning få beredas riksgäldskontoret.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att statens fordran hos Älvsåkers kommun på grund av ifrågasvarande lån ur vattenkrafts- och kraftledningslånefonderna må efterskänkas.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

A. C. F. v. Krusenstierna.
